العروة الوثقى

سەرەتایێک بۆ ئاشنا بوون بە عقیدە

نووسین

ابو سعد العتيبي

وەرگێڕان

عبداللە تەوحیدی

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی نوسەر

الحمدلله معز المؤمنين بنصره والكافرين بقهره ، الذي قدر الأيام دولا بعدله ، وجعل العاقبة للمتقين بفضله والصلاة والسلام على من أعلى منار الإسلام بيسفه ،

بزانه الله ڕوحمت پێبکات ، یەکەم شت کە الله تعالی لەسەر مرۆڤی واجب کردوه زانستی پێی هەبێت بریتیە لە زانستی تەوحید ، وە ئەوەش بریتیە لە زانینی مانای لااله الاالله ، ئەوەش وەشەیێکه کە لە پێناوی دا ئاسمانەکان و زەوی دروست کراوه ،وە لەپێناوی دا پێغەمبەر نێردراوان ، وە لە پێناوی دا الله تعالی کتێبی ناردۆتە خوارەوە ، وە لە پێناوی دا خەڵکی دابەش بوون بۆ سەر دوو کۆمەڵ کۆمەڵێک ئەهلی بەهەشت و دەچنە بەهەشت وە کومەڵێک ئەهلی دۆزەخ و دەچنە دۆزەخ ، وە لە پێناوی دا شمشێری موەحیدان هەڵکێشراوە ، وە موشریکان بەهۆیەوە شایەنی سزا بوونە ، جا تەوحید بریتیەلە حەق و مافی الله تعالی لەسەر بەندەکانی ، جا ئەم نامیلکە کورت و پوختە فێری ببە وە لەبەری بکە و کاری پێبکە ، وە سەبڕ بگرە لەسەر ئەو ئازارانەی بەهۆیەوە دێنە ڕێگات ، وە من ئامۆژگاریم بۆ خۆم و ئێوە ورد بوونەوەیە لە وتەی الله تعالی ، لە مانای ئەم تەوحیدە

گەورەیە ، کە دڵ دەجوڵێنێت و ڕونکەروەی ڕێگایە بۆ ئەوانەی ڕێگایان گرتۆتە بەر ،

اسأل الله يتوفاني واياک على التوحيد ويجنبنا على الشرك والتندين ، إنه سبحانه قريب مجيب ،

پێشەکی وەرگێر

بسم الله والحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله صل الله عليه وسلم ،اما بعد ،

سوپاس و ستایش بۆ الله تعالى کە ڕێنمونی کردم بۆ وەر گێڕانی ئەم نامیلە بچوکە کە باس لەچەند بەشێکی عقیدە دەکات بەکورتی ، بە باشم زانی کە وەری بگێڕمە سەر زمانی کوردی بۆ موسڵمانی ئەزیز و خۆشەویست ، وە داواکارم لە الله تعالى لێمان قبوڵ بکات لە پێناو خۆی ، وە سود بەخش و بەسودی بکات بۆ خوشک و برایانی موسڵمان ،آمین ،

تێبینی ، ئەو بەشانەی کە بە ڕەنگی شین نوسراون ئەوا وتەی شێخ نیە بەڵکو وتەی وەرگێڕە ، ،

پرسیاری یەکەم : قسەمان بۆ بکە سەربارەت بە گەورەیی و گرنگی -لاالە الاالله- وە بانگەوازیکردن بۆی

یەکەم : -لاالە الاالله- یەکەم ڕوکنە لە ڕوکنەکانی ئیسلام لەگەل شایەتی دان بە -محمد رسول الله- {واتا لاالە الا الله و محمد رسول الله هەردووکیان یەکەم ڕوکنن لە ڕوکنەکانی ئاینی ئیسلام} وەک لە فەرمودەی ابن عمر دا هاتوە کە دەفەرموێت **پێغەمبەر** ﷺ فەرمووی : بُنِيَ الإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ»[1] واتە : ئیسلام لەسەر پێنج شت دروست بووە ، شایەتی دان بە لاالە الاالله محمد رسول الله ، وە ئەنجام دانی نوێژ ، وە زەکات دان ، وە ڕۆژی مانگی ڕەمەزان ، وە ئەنجام دانی حەج ،

دووەم : ئەم وشەی لاالە الاالله بنچینەی بانگەوزای و وحی بوە بۆ هەموو پێغەمبەران (علیهم السلام) کە بانگەوازی قەومەکەیان بۆ کردوە و پێیان وت کە بڵێن لاالە الاالله ، وە پێغەمبەران فەرموویانە :

---

[1] متفق علیە،

اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ»[2] **وقال تعالى** : وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ»[3] واته : هەر اللّٰه تعالى بپەرستن چونكە هیچ پەرستراوێكى تر نیە بەحەق جگە لە اللّٰه تعالى› و اللّٰه تعالى دەفەرموێت :ئێمە پێش تۆ هیچ پێغەمبەرێكمان ڕەوانە نەكردووە، كە وەحیمان بۆ نەناردبێت بەوەی كە: بێگومان هیچ خوایەک نیە جگە لە من و دەبێت هەر من بپەرستن .

سێیەم : هەر كەسێک كار بەم وشەیە كات ئەوا ئەوا هەرگیز لە ئاگرى دۆزەخ نامێنێتەوە ئەگەر چی لە دۆزەخ عەزابیش بدرێت ، وەک لە فەرموودەی ابى ذز دا هاتوە . كە دەفەرموێت :- أَتَيْتُ النبيَّ صَلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ وعليه ثَوْبٌ أبْيَضُ، وهو نَائِمٌ، ثُمَّ أتَيْتُهُ وقَدِ اسْتَيْقَظَ، فَقالَ: ما مِن عَبْدٍ قالَ: لا إلَهَ إلَّا اللَّهُ، ثُمَّ مَاتَ علَى ذلكَ إلَّا دَخَلَ الجَنَّةَ قُلتُ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ؟ قالَ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ قُلتُ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ؟ قالَ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ قُلتُ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ؟ قالَ: وإنْ زَنَى وإنْ سَرَقَ علَى رَغْمِ أنْفِ أبِي ذَرٍّ وكانَ أبو ذَرٍّ إذَا حَدَّثَ بهذا قالَ: وإنْ

---

[2] 46 الأنعام ›

[3] 25 الانبياء ›

رَغِمَ أنْفُ أَبِي ذَرٍّ»[4] واتە : هاتم بۆ لای **پێغەمبەر** ﷺ وە ئەو خەوتبو وە جلێکی سپی لەبەر دابوو ،پاشان دووبارە هاتمەوە بینم لەخەو هەڵساوە ، فەرمووی : هیچ پەندەیک نیە کە بڵێت لاالە الااللە پاشان بمرێت لەسەر بەوشێوەیە ئیلا دەچێتە بەهەشتەوە ، منیش وتم . ئەی پێغەمبەر ﷺ ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات ؟ ، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی بەڵێ ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات ، وتم ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات ؟. پێغەمبەر ﷺ فەرمووی بەڵێ ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات ، وتم ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات ؟. پێغەمبەر ﷺ فەرمووی بەڵێ ئەگەر زیناش بکات و دزیش بکات گەر لوتی ابی ذز بچێت بە خۆڵ دا هەر دەچێتە بەهەشت ، هەر کاتێک ابی ذز ئەم فەرموودیەی باس دەکرد دەی فەرموو ئەگەر چی لوتی ابی ذز بچێت بە خۆڵ دا .

چوارەم: هەر کەسێک ئەم وشەیە بڵێت وە هیچ هەڵوشەێنەرەوەییێکی ئەم وشەیەی لێ دەرنەکەوێت ئەنجامی نەدابێت ئەوا خوێن و ماڵی حەڕام دەبێت ، وە لە فەرموودەی ابو هریرة دا هاتوە **پێغەمبەر** ﷺ دەفەرموێت :أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ

---

[4] متفق علیه،

حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ»[5] واته: فەرمانم پێکراوە بجەنگم لەگەڵ خەڵکیدا هەتا دەڵێن: لاالە الااللّٰە هەرکەس وتی: لاالە الااللّٰە خۆی و سامانیشی پارێزراوە تەنها بەهەقی خۆی نەبێت، لێپرسینەوەشی لەلای اللّٰە تعالى یە

پێنجەم: ئەم وشەی لاالە الااللّٰە یە هەڵوەڕێن و ڕەشکەرەوەی گوناه و تاوانەکانە ، وەک لە فەرموودەی ئەنەس ی کوڕی مالک دا هاتوە دەفەرموێت پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێت : **اللّٰە تعالى** دەفەرموێت : يا ابن آدم إنك ما دعوتني ورجوتني غفرت لك على ما كان منك ولا أبالي، يا ابن آدم لو بلغت ذنوبك عنان السماء ثم استغفرتني غفرت لك، يا ابن آدم إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئًا لأتيتك بقرابها مغفرة»[6] واتە: ئەی نەوەی ئادەم تۆ کە داوام لێدەکەیت و تکام لێدەکەیت لێت خۆش دەبم لەسەر ئەوەی ئەنجامت داوە وە هیچ گرنگی پێنادەم گرینگ نیە لام ، ئەی نەوەی ئادەم ئەگەر بێت و گوناهەکانت بگات بە ئاسمان ،پاشان دەوای

[5] راوه مسلم،

[6] رواه الترمذي، وقال: حديث حسن صحيح،

لێخۆشبونم لێ بکەی لێت خۆش دەبم وە هیچ گرینگ نیە بەلامەوە ، ئەی نەوەی ئادەم ئەگەر بێت و بە ئەندازە[7] زەوی گوناھ ئەنجام بدەیت پاشان پێم بگەیت و شەریک و هاوبەشت بۆم بڕیار نەدابێت ، ئەوە بە ئەندازەی زەوی بە لێخۆش بونەوە بەرەو ڕوت دێم ،

پرسیاری دووەم : قەسەمان بۆبکە سەربارەت ترسناکی شریک وسەرئەنجامکەی .

یەکەم : شیرک گوناھێکە کە اللە تعالى هەرگیز لەو کەسە خۆش نابێت کە لەسەری مردوە ، وە هەموو گوناھێک لە خوار شیرکەوە لەژێر ویستی اللە تعالى یە ،هەرکەسێک مرد لەسەر تەوحید وە لەو کەسانە بوو کە نوێژی دەکرد ، ئەوا اللە تعالى لێی خۆش دەبێت وە دەیخاتە بەهەشتەوە ڕاستەوخۆ یان ویستی لێبێت سزای دەدات لەسەر ئەوتاوانانەی کردویەتی ، وەک **اللە تعالى** دەفەرموێت: إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا»[8] واتە : بەڕاستی اللە خۆش نابێت لەوە هاوەڵ

[7] بەئەندازەی زەوی – واتا بە پانتای زەوی ،

[8] النساء:116 ،

و شەریکی بۆ بڕیار بدرێت و جگە لەو (هاوبەش دانانە) لە گوناهانی تر بۆ هەر کەس بیەوێت و شایستە بێت و (پەشیمان بێت) خۆش دەبێت، جا ئەوەی شەریک و هاوەڵ بۆ الله بڕیار بدات، ئەوە بەڕاستی گومڕا بووە بەگومڕاییەکی زۆر دوور..

دووەم : بەهەشت حەڕامە لەسەر موشریک هاوبەش بڕیار دەران ،پەنا بەالله ، وەک **الله تعالی** دەفەرموێت : لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَۖوَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْۖإِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُۖوَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ»[9] واتە : سوێند بە الله بەڕاستی، ئەوانە بێ باوەڕ بوون کە وتیان: الله هەر مەسیحی کوڕی مەریەمە (بەمەرجێک مەسیح وتوویەتی: ئەی نەوەی ئیسرائیل، ئەو الله یە بپەرستن کە پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوەشە و دڵنیابن ئەوەی شەریک و هاوبەش بۆ الله بڕیار بدات، ئەوە بێگومان الله بەهەشتی لەسەر حەرامکردووە و شوێن و جێگاو سەرەنجامی ئاگرە، ئەوسا ئەوستەمکارانە هیچ جۆرە پشتیوانێکیان نی یە (کەس ناتوانێت فریایان بکەوێت).

---

[9] المائدة: 72،

سێیەم : شیرک هەموو کەردەوە چاکەکان هەڵدەوەشێنێتەوە و پوچی دەکاتەوە ، وەک الله تعالى دەفەرموێت : وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ»[10]واتە : سوێند بە الله بادڵنیابن کە وەحی و نیگا نێردراوە بۆ تۆو بۆ ئەوانەی پێش تۆش: ئەگەر هاوەڵگەر بیت و شەریک بۆ الله بڕیار بدەیت کاروکردەوە چاکەکانیشت پووچە و دەچیتە ڕیزی خەسارەتمەند و زەرەرمەندانەوە.

پرسیاری سێیەم : مانای شایەتی دان بەوەی کە محمد نێردراوی الله تعالى یە چیە.؟

یەکەم : بەزمانت شایەتی بدەیت وە بەدڵت دانی پێدابنێیت کە محمد نێردراوی الله تعالى یە ، وەک الله تعالى دەفەرموێت : مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ»[11] واتە : محمد (صلى الله عليه وسلم) ڕەوانەکراوی خوایە، ئەوانەش

---

[10] الزمر: 65 ،

[11] الفتح:29 ،

کەلەخزمەتیدان و شوێنی کەوتوون توند و تیژن بەرامبەر بۆ باوەڕان و بەبەزەیی و میهرەبانن لەنێوان خۆیاندا،

دووەم : بیرو باوەڕت وابێت کە محمد ﷺ بەندەی الله تعالى یە وە هیچ شتێک و کارێکی بەدەست نیە لەبەرێوە بردنی گەردوون . وەک الله تعالى دەفەرموێت : قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا»[12] واتە : (ئەی پێغەمبەر (صلى الله عليه و سلم) پێیان) بڵێ: بەڕاستی من تەنها ئادەمیزادێکم وەک ئێوە، بەڵام ئەوەندە هەیە وەحی و نیگام بۆ دێت (ئەم ڕاستیەتان تێبگەیەنم) کە: بێگومان الله ی ئێوە الله یەکی تاک و تەنهایە، جا ئەوەی دەیەوێت بەدیداری پەروەردگاری شادبێت، بەخۆشنودیەوە با کارو کردەوەی چاک و دروست ئەنجام بدات و بەهیچ شێوەیەک لە پەرستندا هیچ کەسێک نەکاتە هاوەڵ و شەریک بۆی.

سێیەم : ئەو پێغەمبەرە درۆ ناکات ، دەبێت بەڕاستی بزانێت بەو هەواڵەی کە پێت دەدات و پێت دەگەیێنێت (واتە نابێت دین بەدرۆ بزانیت ،بەڵکو دەبێت بەڕاستی بزانێت)، وەک الله تعالى دەفەرموێت

[12] الكهف:110،

:وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ–مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ–وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ–
إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ»[13] واتە : سوێند بەئەستێرە کاتێک لەشوێنی خۆی دەترازێت و بەخێرایی بەردەبێتەوە و ئاوا دبێت–هاوەڵ وهاوڕێی ئێوە محمد (صلی اللە علیە وسلم) گومراو سەرلێشێواو نەبووە، لەرێگەی ڕاست و ڕەوان نەترازاوە–قسەو گوفتاریشی (ئەوەی کەقورئانە) لەئارەزوو بازی و هەواو هەوەسەوەنیە–ئەمەی کەرای دەگەیەنێت تەنها نیگاو وەحی اللە یە،

: وە دەبێت شوێنی بکەویت لەوشتەکەی کە پێی هاتوە ئەویش دینی ئیسلامە ، صلوات و سەلامەی پەردەگارمی لەسەر بێت ، وەک اللە تعالی دەفەرموێت :﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ»[14] واتە: سامانە تەنها لە نێوان دەوڵەمەندەکانی ئێوەدا نەبێت، جا ئەوەی پێغەمبەر (صلی اللە علیە وسلم) پێی بەخشیوون وەری بگرن، هەر فەرمانێکی پێدان بەگوێی بکەن، قەدەغەی هەر شتێکی لێ کردن مەیکەن، لە اللە بترسن؛ چونکە بەڕاستی اللە بەتوندی تۆڵە دەسێنێت.

---

[13] النجم:1-4،

[14] الحشر:7،

وەمەرجی تریشی هەیە

پرسیاری چوارەم : مانای لااله الاالله چیه ؟

یەکەم : واتە هیچ پەرستراوێک نیە بەحەق شایەنی پەرستن بێت تەنها الله تعالی نەبێت . وە مانای اله بریتیە لەوەی کە دەپەرستریت و عیبادەتی بۆ دەکرێت ، وەبۆیەش دەڵێت هیچ پەرستراوێک نیە بەحەق چونکە پەرستراوی زۆر هەیە دەپەرسترێت لە غەیری الله تعالی .

دووەم : وە پێوستە کە هیچ شتێک نەپەرستیت تەنها الله تعالی نەبێت ،وە ئەمەش بەم شێوەیە دەکرێت : بەشێوەی بیرو باوەڕ و وتە و کردەوە ،

بە بیروباوەڕ بەم شێوەیەیە کە بڕوات وابێت هیچ پەرستراوێک نیە کە شایەتی ئەوەبێت ببێت بە پەرستراو تەنها الله تعالی نەبێت .

بە وتە بەم شێوەیەیە کە بەزمانت بڵێت هیچ پەرستراوێک نیە شایەنی پەرستن بێت بەحەق تەنها الله تعالی نەبێت .

بەکـــرداریش بەم شـــێوەیەیە کە بڵێـــت لااله الا اللّٰه واتـــا هـــیچ شـــتێک نەپەرســـتی تەنهـــا اللّٰه تعـــالی نەبێـــت واتـــا بەلاشـــە و ئەندامەکانت هیچ شتێک نەپەرستیت تەنها اللّٰه تعالی نەبێت..

وە بەم شێوەیە بۆت ڕون دەبێتەوە کە بەتاک پەرستنی اللّٰه تعالی دەبێتە دوو بەش ئەویش بریتیە لە بەتاک پەرستنی اللّٰه تعالی لە بیرو باوەڕ دا ، وە بەتاک پەرستنی اللّٰه تعالی لە عیبادەتەکان دا

لە بەتاک پەرستنی اللّٰه تعالی لە بیرو باوڕدا ئەوەیە کە بیرو باوەڕت وابێت کە :

هیچ دورست کەرێک نیە تەنها اللّٰه تعالی نەبێت .

وە هیچ ڕازقێک نیە تەنها اللّٰه تعالی نەبێت .

وە هیچ بەڕێوبەری کارێک نیە لە گەردوون تەنها اللّٰه تعالی نەبێت .

وە هیچ ژیێنەرێک و مرێنەرێک نیە تەنها اللّٰه تعالی نەبێت.

وە هیچ بەخشەرێک و ڕێگری کەرێک نیە تەنها اللّٰه تعالی نەبێت .

وە هیچ سود گەیێنەرێک و زیان گەیێنەرێک نیە تەنها اللّٰه تعالی نەبێت .

وە هیچ لابەری زیانێک نیە تەنها اللّٰە تعالی نەبێت.

وە هیچ بەعیزەتکەرێک و هیچ زەلیل کەرێک نیە تەنها اللّٰە تعالی نەبێت.

وە هیچ کەسێک نیە زانسی شاراوە (الغیب) بزانێت تەنها اللّٰە تعالی نەبێت.

وەهیچ دادوەرێک نیە تەنها اللّٰە تعالی نەبێت.

وەلەم بەشەوە (واتا بەتاک گرتنی اللّٰە تعالی) دەچێتە ناو هەموو ناو و سیفاتەکانی اللّٰە تعالی واتا بەرامبەر هەموو ناوە سیفەتەکانی اللّٰە تعالی دەبێت بیرو باوەڕت وابێت کە هیج شتێک خاوەنی ئەو ناو و سیفەتانە نیە تەنها اللّٰە تعالی نەبێت ، جاگەر سیفەتەکە مرێنەر بێت یان ژیێنەر یان هەر سیفەتێکی تر بێت ئەوا پێویستە ئەو سیفەت و ناوە تەنها بۆ اللّٰە تعالی بچەسپێنێت و دانی پێدابنێ وە بۆ غەیری ئەویش ڕەتی بکەیتەوە و نەفی بکەی ، بۆ نمونە گەر سیفەتی خالق بێت (دروست کەر) ئەوە دەبێت سیفەتی خالق بۆ غەیری اللّٰە تعالی ڕەتبکەیتەوە و قبوڵت نەبێت ، وە ئیسپاتی بکەیت و دانی پێدابنێت کە بە تەنها اللّٰە تعالی خالق و دروست کەرە ،

وه له بەتاک گرتنی الله تعالى له عیبادەتەکاندا ئەوەیە

که هیچ شتێک نەپەرستی و عیبادەتی بۆ ئەنجام نەدەی تەنها الله تعالى نەبێت .

وه داوا لەهیچ کەس و شتێک نەکەیت تەنها الله تعالى نەبێت .

وه داوای یارمەتی له هیچ کەس و شتێک نەکەیت تەنها الله تعالى نەبیت.

وه داوای فریاکەوتن له هیچ کەس و شتێک نەکەیت تەنها الله تعالى نەبێت .

وه پەنا به هیچ کەسێک و شتێک نەگریت تەنها الله تعالى نەبیت .

وه قوربانی بۆ هیچ کەسێک و شتێک نەکەیت تەنها الله تعالى نەبێت.

وه تکا و ڕجاء له هیچ کەسێک و شتێک نەکەیت تەنها الله تعالى نەبێت.

وه پشت به هیچ کەسێک و شتێک نەبەستیت تەنها الله تعالى نەبێت.

وه هیچ کەسێک و شتیکت خۆش نەوێت تەنها الله تعالى .

وه له هیچ کەسێک و شتێک نەتریسیت تەنها له الله تعالى نەبێت .

وە حوکم و یاسا بۆ لای هیچ کەسێک و شتێک نەبەیت تەنها بۆلای الله تعالی نەبیت .

واتای کە هیچ شتێکت خۆش نەوێت تەنها الله نەبێت مانای وایە کە هیچ کەسێکت خۆش نەویٚ وەک چۆن الله تعالی ىت خۆش دەوێت یان زیاتر لە الله تعالی خۆشت بوێت وەیان مانای کە لەکەس نەترسی تەنها الله تعالی نەبێت واتا لە هیچ کەسێک نەترسیت وەک چۆن لە الله تعالی دەترسیت یان زیاتر لە بتریسیت .

وە لااله الا الله دوو ڕوکن لە خۆ دەگرێت ئەوانیش الانفی ولإثبات . واتا ڕەتکردنەوە و جێگر کردن وەئەمەش بەوە دەکرێت کە ڕەتی بکەیتەوە داوا لەغەیری الله تعالی بکەیت ،وە دان بەوە دانێت کە تەنها داوا لە الله تعالی بکەیت ، وە ڕەتی بکەیتەوە کە دادوەری بۆ لای غەیری الله تعالی بکەی ، وە دان بەوە دانێت کە دادوەری تەنها بولای الله تعالی بەیەتەوە وە بەم شێوەیە عیبادەتەکان پاک دەکەیتەوە لە شیرک وە تەوحید و بەتاک پەرستنی الله تعالی ڕادەگریت لە،عیبادەکاندا ،

وەبەڵگەش لەسەر هەموو ئەم شیرکانە لەعیبادەت دا وتەی الله تعالی یە کە لە گەورەترین سورەت داهاتوە لە کتێبکەی دا ئەویش ئایەتی إِيَّاكَ نَعْبُدُ»[15] واتە : یا الله تەنها هەر تۆ دەپەرستین – جار هەر کەسێک شتێک لە عیبادەتەکان ئەنجام بدات بۆ غەیری الله تعالی ئەوە موشریکە وە مانای إِيَّاكَ نَعْبُدُ » واتە : هیچ کەسێک ناپەرستم تەنها تۆ نەبێت وە داوا لەکەس ناکەم تەنها تۆ نەبیت وە تکا و رجاء لە کەس ناکەم تەنها تۆ نەبیت وە لەکەس ناترسم تەنها تۆ نەبیت وە کەس ناکەم بەدادوەر تەنها تۆ نەبیت وە بەو شێوەیە تا عیبادەتەکانی تریش .

دوو سوودی زۆرگرینگ

سودێک : زۆرێک لە موشریکان دەڵێن ئێمە کاتێک هەڵدەسین بەم کارە ئەوا مەبەستمان نزیک بونەوەیە لە الله تعالی و ئێمە بڕوامان وانیە کەئەم قەبرانە بۆنمونە زیان و سود گەیاندنیان بەدەست بێت (ئەمە قسەی موشریکانە کاتێک پێیان دەڵێت بۆچی ئەم شتانە دەکەن

[15] الفاتحة:5 ›

بەشەریک بۆ اللّٰە و داوای سود و قازانجیان لێدەکەن یان داوای لابردنی زیان و نارەحەتیان لێدەکەن) بەڵام ئەم قسەیە بەڵگەیەکی باطڵ و پوچ و نارەوایە ، چونکە هەرکات مرۆڤ هەڵسا بە ئەنجامدانی عیبادەتێک بۆ غەیری اللّٰە تعالى ئەوە موشریک دەبێت ، ئەگەر چی بڕوای وانەبێت کەئەم قەبرە زیان و سودی بەدەستە گەرچی بۆ ئەوەی بێت لە اللّٰە تعالى نزیک بێتەوە ، چونکە ئەم قسەیە هیچ سودێکی پێناگەیەنێت بەدڵنیاییەوە ئەمە وتەی موشریکەکانی پێشوی مەکە(مكة)بوو کە وایان بە پێغەمبەر ﷺ م دەوت ، وەک **اللّٰە تعالى** باسیان دەکات و دەفەرموێت : وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى»[16] واتە :ئەوانەش جگە لەو زاتە کەسانی ترو شتی تر دەکەنە پشتیوانی خۆیان دەڵێن: ئێمە ئەم بت و شتانە ناپەرستین تەنها لەبەر ئەوەی لە خوا نزیکمان بخەنەوە،

وە **اللّٰە تعالى** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ»[17]

---

[16] الزمر: 3 ›

[17] یونس:18›

واتە : (بێ باوەڕان و اللّٰه نەناسان) شتێک دەپەرستن لەجیاتی اللّٰه نە زیانیان پێدەگەیەنێت نە قازانج، دەشڵێن: ئا ئەو بت و شتانە تکا کارمانن لای اللّٰه ، پێیان بڵێ ئەی محمد ﷺ : باشە ئایا ئێوە اللّٰه ئاگادار دەکەنەوە بەشتێک کە لەئاسمانەکان و لەزەویدا هەبێت و اللّٰه نەیزانێت؟! پاک و بێگەردەو بەرزو بڵندەو دوورە لەوەی کەنەفامان دەیکەن بەهاوەڵی.

سودێک : لەشیرکی گەورەدا بیانو بەنەزانی قبوڵ ناکرێت ، بەڵگەش وتەی اللّٰه تعالى ە کە باسی ناو لە موشریکان دەنێت پێش ئەوەی گوێیان لە قورئان بێت ، وەک **اللّٰه تعالى** دەفەرموێت : وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُونَ»[18]واتە : خۆ ئەگەر کەسێک لە هاوەڵگەران داوای پەنای لێ کردیت (ئەی پێغەمبەر (صلى اللّٰه عليه وسلم)، ئەی ئیماندار)، ئەوە تۆیش پەنای بدە هەتا گوێی لە فەرموودەکەی اللّٰه (قورئان) دەبێت، پاشان بیگەیەنە بەو شوێنەی دەیەوێت و (ماڵ و گیان و ژیانی) تیایدا پارێزراوە، ئەم میهرەبانیە لەبەر ئەوەیە ئەوانە کەسانێکن نازانن (اللّٰه ناسی چیە).

---

[18] التوبة: 6 ،

و اللّٰه تعالی ئەهلی کتاب (واتا جولەکە و گاور) بە کافر ناو دەهێنێت و موشریکان بە موشریک ناو دەهێنت پێش ئەوەی باسی (البینة) کە بریتیە لە پێغەمبەر بکات کە ئەو پێغەمبەرەی قورئانیان بەسەر دادەخوێنێت و بانگەوازیان دەکات بۆ قورئان ، وەک **اللّٰه تعالی** دەفەرموێت: لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ» [19] واتە : ئەوانەی بێ باوەڕ بوون لە خاوەنی کتێبەکان لەگەڵ موشریك و هاوەڵگەران، وازیان لە بیرو باوەڕی خۆیان هێنا، هەتا بەڵگەو نیشانەی ڕوون و ئاشکرایان بۆ نەهات (دەربارەی دواهەمین پێغەمبەر)

پرسیاری پێنجەم: مانای طاغوت چیە ؟ وە باسی بەڵگەکانمان بۆ بکە لەسەرواجبونی بێ باوڕ بون پێی ،

تێبینی طاغوت شتێک نیە کە تایبەت بێت بە یەک شت بەڵکوو تاغوت ناوی ڕەگەزێکە کە دەچێتە سەر شتێک کە سیفاتی تاغوتی تێدابێت ،

[19] البینة:1 ،

وە تاغوت لە بنچینەی لوغە واتا ئەوشتەی کە ڕۆبچێت لە زێدەڕۆی لە سنور دەرچون . وەئەوەش بەزاندنی سنورە ، **الله تعالى** دەفەرموێت : وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ»[20] واتە : سوێند بە الله بێگومان ئێمە لەناو هەر گەل و نەتەوەیەکدا پێغەمبەرێکمان ڕەوانەکردووەو پێمان ڕاگەیاندووە کە پێیان بڵێت: تەنها الله بپەرستن، خۆتان دوورە پەرێز بگرن لە هەموو پەرستراوێکی تر، جا هەبوو لەو خەڵکە (کە بیرو هۆش و ژیری خۆی خستەکارو بەشوێن ڕاستیدا دەگەڕا) الله یش هیدایەتی دەدا، هەشیان بوو خۆی شایستەی گومڕایی دەکردو بەسەریدا دەچەسپا، کەوابوو بگەڕێن بەسەر زەویداو سەرنج بدەن، بزانن چۆن بوو سەرەنجامی ئەو کەسانەی بڕوایان بە بەرنامەی ئێمە نەبوو.

وە **الله تعالى** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ[21]ۖ قَد تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ

[20] النحل: 36 ،

[21] ئەو بەشەی لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِۖ مەبەست لە ئەهلی کتابە گەر لەسەر دینی خۆیان بمێنن و جزیە بدەن زۆریان لێناکرێت تاموسڵمان ببن. بەڵام بۆ غەیری ئەهلی کتاب ئەوا یان موسڵمان دەبن یان

اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَاۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»[22] واتە : بەهیچ جۆرێک زۆر کردن نیە لە وەرگرتنی بیروباوەڕی ئیسلامدا (دینداری بەزۆر نابێت بکرێت و دین بەزۆر نادرێت بەسەر کەسدا)[3]، چونکە بەڕاستی ڕێبازی چاک و دروست؛ ڕوون و ئاشکرا بووە و جیابۆتەوە لە گومڕایی و سەرکەشی، جا ئەوەی باوەڕی نەبێت بە . تاغوت . (کە بریتیە لە: هەموو ڕێگەو ڕێبازو هێزو بەرنامەو لادان و بتێک)و باوەڕی دامەزراو بهێنێت بەخوا، جا بێگومان ئەوکەسە دەستی گرتووە بە بەهێزترین هۆکاری ڕزگارییەوە، شوێن دامەزراوترین بیروباوەڕ کەوتووە، کە هیچ پسان و هەڵوەشاندنەوەیەکی بۆ نی یە و هەمیشە پتەو و دامەزراوە، خوای گەورەش بیسەرو زانایە.

وە بۆچی اللّٰه تعالی کوفر کردن بە تاغوتی پێش ئیمان هینان هیناوە بە اللّٰه لەوە ئایەتەدا ، تاوەک و کەس وا گومان نەبات کە کەسێک کوفری بەتاغوت نەکردبێت و لە هەمان کاتیشدا ئیماندرابێت ،

دە کوژرێن. وە بۆ ئەهلی کتابیش گەر جیزەیە نەدەن ئەوانیش دەکوژرێن ، وە ئەمە مەبەستی ئایەتەکەیە نەک ئەو تەفسیری بەڵام بۆیە ئەو تەفسیرەمان هێناوە تا شتەکان بەبەڵگە بن .وە بۆ دەست کەوتنی زانیاری زیاتر بگەڕێوە بۆ هۆکاری دابەزنی ئەم ئایەتە ،›

[22] البقرة: 256›

وە **پێغەمبەر** ﷺ دەفەرموێت : مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مَنْ دُونِ اللَّهِ ، حَرُمَ مَالُهُ ، وَدَمُهُ ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ»[23] واتە : هەر کەسێک بڵێت ، هیچ پەرستراوێک نیە شایەنی پەرستن بێت بەحەق تەنها الله تعالی نەبێت ، وە بێباوەڕ بێت بەوەی لەغەیری الله تعالی دەپەرسترێت ، ئەوکات ماڵ و سامان و خوێنی لەسەر موسڵمانان حەرام دەبێت ، وە حیساب و لێپرسێنەوەی لەسەر الله تعالی یە .

پرسیاری شەشەم : باسی پێنج سەرەکەی طاغوت بۆ بکە .

یەکەم : بریتیە لە شەیتان وە شەیتان گەورەترین تاغوتە وە بە هەموو جۆرەکانی وە زۆرترین سیفات و مانای تاغوتی تێدایە ، وە شەیتانە بانگەشەی خەڵکی دەکات بۆ عیبادەت کردن بۆ خۆی ، وە بانگەشە دەکات بۆ پەستنی غەیری خۆی ، وەبانگەشە دەکات بۆ گۆڕینی حوکمی الله تعالی وە بانگەشە دەکات بۆ بانگەشەکردن بۆ زانستی شاراوە (الغیب) وە بەڵگە گەیشتوە لە عمر ی کوڕی خطاب لەوە (الله لێی ڕازیبێت) کە شەیتانی بەتاغوت ناو بردوە

[23] رواه مسلم ،

دووەم : بریتیە لە هەر کەسێک کە بپەرستێرێت لە غەیری الله تعالی وە ڕازیبێت بەو پەرستنە ، هاوشێوەی سۆفیە زێدەڕۆیەکان ئەوانەی کە چەند جۆرێکی عیبادەت بۆ موریدەکانیان ئەنجام دەدەن وە داوایان لێدەکەن کە پێیان بڵێت چیان بەسەر دێت و زانستی شاراوەیان پێ بڵێت ، وە داوای فریاکەوتنیان لێدەکەن ، وەبە گەورەیان دەزانن وە سوجدەیان بۆ دەبەن و تکایان لێدەکەن و پشتیان پێ دەبەستن

سێیەم : بریتیە لەو کەسەی کە حوکم بەغەیری شەریعی الله تعالی دەکات وەک ئەندام پەڕلەمانتارەکان وە نوسەرەی کتابی دەستور ئەوانەی کە قانون و یاسا دادەنێت کەتێیدا حوکم ڕانی خەڵکی پێدەکرێت ، **الله تعالی** دەفەرموێت : أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا»[24] واتە : ئایا نەتڕوانیووەتە ئەو (دووڕووانەی) لافی ئەوە لێ دەدەن گوایە بەڕاستی باوەڕیان هێناوە بەوەی کە بۆ تۆ ڕەوانەکراوە و بەوەش کە پێش تۆ ڕەوانەکراوە (بۆ پێغەمبەران)! کەچی دەیانەوێت

[24] النساء: 60 ،

ڕووبکەنە زۆردارو جادووگەرو الله نەناسان تا دادوەریان لە نێواندا بکەن و چارەسەری کێشەکانیان بکەن، لەکاتێکدا بە ڕاستی فەرمانیان پێدراوە کە باوەڕیان بە (تاغوت) نەبێت، شەیتانیش دەیەوێت گومڕایان بکات بەگومڕاییەکی دوورو بێ سنوور.

چوارەم : سەرۆک وڵاتەکان لەم سەردەمەمان دا کە تاغوتن: هەموویان سەرۆکی گومڕان و بانگەشە دەکەن بۆ کوفر و دامەزراندنی سیستمەکانی علمانیەت و دیموقڕاتیەت وە دۆستایەتی کردنی کافران و دژایەتی بڕوادارن و موسڵمانان الله تعالى لە ناویان بەرێت و تێکیان بشکێنێت وە موسڵمانایش داپۆشیت لەژێر ڕایەی تەوحید و بەتاک پەرستنی الله تعالى ، ئەنەس ى کوڕی مالک دەفەرموێت : إِنَّهَا سَتَكُونُ مُلُوكٌ ثُمَّ الْجَبَابِرَةُ ثُمَّ الطَّوَاغِيتُ»[25] واتە : لە پاشان دا پاشا دێت دوای ئەو خۆ بە گەورە زانەکان و دێن دوای ئەو سنور بەزێنەکات دێت .

پێنجەم : بریتیە لەو شتەی کە بانگەشەی شتێک دەکات لە زانستی شاراوە (الغیب) هاوشێوەی ئەوانەی ئەستێرە دەگرنەوە و ئەوانەی فاڵ و دەگرنەوە و ئەوانەی سحر دەکەن و هاوشێوەی ئەوان ، وە لە

[25] مصنّف بن أبي شيبة،

جابر ـەوە الله لێی ڕازیبێت ، پێمان گەیشتوە کە ناوی کاهانی بە تاغوت هێناوە .

پرسیاری حەوتەم : چۆن بێباوەڕ دەبیت بەتاغوت و خۆتی لێ بەدووردەگریت ؟

کوفر کردن بەتاغوت و خۆ دوورگرتن لێی بەدڵ و زمان و ئەندامەکانی لاشە دەکرێت .

یەکەم : کوفر کردن بەتاغوت و خۆ دوورگرتن لێی بەدڵ بەم شێوەیە دەکرێت کە بەدڵ ڕقت لێی ببێتەوە و وە ئاواتە خوازبێیت لەناو بچێت و لە ناو دڵتی دەر بکەیت و نەیهێڵیت ، وە حوکمی ئەم بەشە (مەبەست لە کوفر کردن بەتاغوت و خۆ دوورگرتن لێی بەدڵ) ئەوە فەرزێکی پێویستە ، وە نابێت پەشیمان بێتەوە وازی لێبێنێت لە هەر حاڵ و وەزعێکدا ، تەنانەت ئەگەر چی زۆریشت لێبکەن ،بەڵکو زۆر لێکردن هیچ ڕۆڵێک نابینێت تێدا[26]

[26] لەبەر ئەوە ڕۆڵ نابینێت چونکە ئەگەر زۆریشت لێبکەن ئەوە دەتوانیت لە دڵتی بهێڵێت و بەزمانت وانیشان بدەیت . وازت لێهێناوە ، وە ئەمە تەنها لە بەشی زۆرلێکرن ە (الإكراه) ،

دووەم : کوفر کردن بەتاغوت و خۆ دوورگرتن لێی بە زمان بەوە دەکرێت بە ڕوونی طاغوت و تاغوت پەرستەکە بە کافر و بێباوەڕ بزانی ، **الله تعالى** دەفەرموێت : قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ -لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ»[27] واتە : ئەی محمد (صلى الله عليه وسلم) بڵێ: ئەی کۆمەڵی بێ باوەڕ و الله نەناسان – من هەرگیز ئەو شتانەی کە ئێوە دەیپەرستن ناپەرستم (چونکە من الله پەرستم).

وە بەوشێوە نیە کە دەڵێن واز لەسیاسەت بێنە ، بەڵکو تەکفیری تاغوت وە بەیانکردنی و ڕونکردنەوەی بۆ خەڵک ئەوە بەڕاست دانان و تەواو کردنی تەوحید و بەتاک پەرستنی الله تعالى ە ، وە بانگەوازی کردنی خەڵکی بۆی ، وە ئەم کارە گەورە ترین فەرمان کردنە بەچاکە کە تەوحید ە ، وە ڕێگری کردنە لە گەورەترین خراپە کە شیرک و هاوبەشبڕیاردانە بۆ الله تعالى ،

سێیەم : کوفر کردن بەتاغوت و خۆ دوورگرتن لێی بە ئەندامەکانی لاشە ئەوەیە کە تێکیان بشکێنی و زەلیلیان بکەیت ، وە ئەمە واجبە لەکاتی هەبوونی توانا و هێز بەڵگەش ئەوەیە کە پێغەمبەر ﷺ بتەکانی شکاند وە زەلیلی کردن لە ڕۆژی (فتح مكة) وە خەڵکی نارد

[27] الكافرون:1-2 ،

تا تێکیان بشکێنن و زەلیلیان بکات ، وە بەم بەڵگەیش ئەوە دەچەسپێت کە جەنگ بکرێت لە دژی تاغوتان وە هیجرەت بکرێت لە وڵاتەکانیان ،

پرسیاری هەشتەم : حوکمی خۆ بەریکردن لە موشریکان چیە ؟

خۆ بەریکردن لە موشریکان یەکێکە لە بنچینەکانی دینی ئیسلام ،

واتای تەوحید بریتیە لە ڕەتکردنەوە و دانپێدانان ،جا ڕەتکردنەوە بریتیە لە خۆ بەریکردن لە ئەو کەسەی دەپەرسرێت و لەوەی کە دەیپەرستێت ، وە دانپێدانیش بریتیە لەوەی کە تەسلیم و مەلکەچی ﷲ تعالی بیت لە بە تاک و تەنها پەرستنی لە عیبادەتەکاندا .

وە خۆ بەریکردن دەبێت بە دوو بەش .

یەکەم : خۆ بەریکردن لەو کارەی کە دەکرێت ئەویش خۆبەریکردنە لە شیرک و کوفر ، وە ئەمە واجبێکی پێویستە ، جا خۆت بەریبکە لە دینی جولەکە و گاور و بت پەرستان و ڕافیزەکان وەخۆت بەریبکە

لە دیموقراتی وە لە پەڕلەمان وە لە علمانیەت و ڕافیزەکان و دۆست و هاوڵانی شەیتان

دووەم : خۆ بەریکردن لەوکەسەی ئەو کارە دەکات بۆ نمونە ڕقت لە علیمانیەکان و قەوم چیەکان و ڕافیزەکان و ئەولیا و دۆستەکانی شەیتان بێتەوە، وە حەزیان پێنەکەی وە دژایەتیان بکەیت و بەکافریان بزانی وە خۆت بەریبکەی لە کارەکانیان و ڕقت لە کارەکانیان بێت و دژایەتیان بکەیەت و لە ئیسلام دەریان بکەیت .

وە خۆبەریکردن دەبێت بە دڵ و زمان و ئەندامەکانی لاشە بێت .

یەکەم : خۆ بەریکردن بەدڵ ئەوەیە کە ڕقت لە موشریکان و کافران بێتەوە وە ئاواتە خواز بیت زلیل و ڕسوابن بۆ نمونە خۆت بەریبکەی و ڕقت لە جولەکە و گاور و هندۆسیەکان و شوعیەکان و قەبر پەرستەکان و علمانیەکان بێت .

دووەم : خۆ بەریکردن بە زمان بەوە دەکرێت کە خەڵکی ئاگادر بکەیتەوە لە هەموو موشریکان و وەبەوەی دینەکانیان بە باطڵ و پوچ ناو بەریت و خەڵکی لێ ئاگادار بکەیتەوە ، وە بەڵگەش وتەی اللّٰه تعالی

یە دەفەرموێت : قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ - لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ»[28] واتە : ئەی محمد (صلى الله عليه وسلم) بڵێ: ئەی کۆمەڵێ بێ باوەڕ و الله نەناسان - من هەرگیز ئەو شتانەی کە ئێوە دەیپەرستن ناپەرستم (چونکە من الله پەرستم).

سێیەم : خۆ بەریکردن بە ئەندامەکانی لاشە بەوەیە کە خۆتیان لێ جیابکەیتەوە و خۆتیان لێ بەدوور بگریت وە جیهادیان بکەیت بە کوشتنیان ، وە کۆچ بکەی لە وڵاتەکانیان تاوەک و لە سەرخەران و جەنگاوەری ئەوان نەبێت ،

الله تعالى دەفەرموێت : قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ»[29] واتە : ئەی ئیمانداران، بەڕاستی لە ئیبراهیم و ئەوانەی کە لەگەڵیدا بوون نموونەیەکی چاکتان خراوەتە بەرچاو، کاتێك کە بە قەومەکەی خۆیانیان وت:

---

[28] الكافرون: 1-2،

[29] الممتحنة:4،

دوای ساڵەها بانگەواز، ئێمە بەرین لە ئێوە و لەو شتانەش کە لەجیاتی اللّٰه دەیپەرستن، ئێمە باوەڕمان بەو دین و ئاینەی ئێوە نیە، ئیتر دوژمنایەتی و ڕقەبەرایەتی لەنێوانماندا بەرپا بووە تا ئەو کاتەی کە باوەڕ بە خوای تاك و تەنها دەهێنن، جگە لەو بەڵێنەی ئیبراهیم دای بە باوکی و وتی: بێگومان داوای لێخۆشبوونت بۆ دەکەم، دەسەڵاتی اللّٰه یشم نیە ئەگەر کارەساتێکت بەسەر بهێنێت، ئینجا وتی: پەروەردگارا، هەر پشتمان بە تۆ بەستووە و هەر بۆ لای تۆش گەڕاوینەتەوە، سەرەنجامیش هەر بۆ لای تۆیە.

لەم ئایەتە بۆت ڕوون دەکەمەوە کە هەشت و کار لەسەرت واجبە بکەیت

یەکەم : خۆ بەریکردن لەو کەسەی دەپەرسترێت و لەوەی عیبادەتی بۆ دەکات.

دووەم : تەکفیر کردنی ئەو کەسەی دەپەرسترێت و لەوەی عیبادەتی بۆ دەکات.

سێیەم : دژایەتی کردنی ئەو کەسەی دەپەرسترێت و لەوەی عیبادەتی بۆ دەکا

چوارەم : ڕقت ببێتەوە لەو کەسەی دەپەرسترێت و لەوەی عیبادەتی بۆ دەکات[30]

وەئەم هەشت کارە دەبێت ئیلا لێت بێتە جێگا. (واتا دەبێت ئەنجامی بدەیت و کاری پێبکەی)

وە **الله تعالى** یش دەفەرموێت : لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»[31] واتە : کەسانێکت دەست ناکەوێت باوەڕ بهێنن بە الله و بە ڕۆژی دوایی، لەکاتێکدا کەسانێکیان خۆش بوێت کە دژایەتی الله و پێغەمبەرەکەیان کردبێت، ئەگەرچی ئەو دوژمنانە باوو باپیریان بن

[30] ئەم هەشت مەرجە کراوتە چوار خاڵ چونکە ئەو کەسەی دەپەرسترێت وە ئەوەی دەی پەرستێت ئەوە دەکات بە دوو جار وە لە هەر خاڵێک یەکی جارێک باسکراون ئەمەش دەکات بە هەشت جار،

[31] المجادلة:22،

یان نەوەیان بن یان برایان بن یان عەشیرەتیان بن، ئەوانەی کە بەو شێوەیەن (ئیمان و باوەڕیان لە هەموو کەسێک لا بە نرخترو پیرۆزترە)، الله ئیمان و باوەڕی لەدڵیاندا چەسپاندووەو جێگیری کردووەو لە بەهرەو میهرەبانی تایبەتی خۆی، وە بە هێزو گیانێکی تایبەتی لەلایەن خۆیەوە (مەبەست قورئان و ئیمانە) پشتگیری کردوون و یارمەتی داون، سەرنجامیش دەیانخاتە باخەکانی بەهەشتەوە کە چەندەها ڕوبار بەژێر درەخت و کۆشکەکانیدا تێ دەپەڕێت، هاوڕێ لەگەڵ ژیانی بەبڕاوەدا، ئەوانە الله لێیان ڕازیە و ئەوانیش لە الله ڕازین، ئا ئەوانە دەستەو تاقم و حزب و لایەنی الله تعالى ن ، ئاگاداربن کە بەڕاستی هەر لایەن و حزب و دەستە و تاقمی الله سەرکەوتوو و سەرفرازن.

پرسیاری نۆیەم : باسی چەند جۆرێکی شیرکی بچوکمان بۆ بکە ، وە جیاوازی چیە لە نێوان شیرکی بچوک و شیرکی گەورە.

شیرکی گەورە : خاوەنەکەی لە ئاگری دۆزەخ بۆ هەمیشەیی دەهێڵێتەوە و بەهەشتی لەسەر حەڕام دەبێت ،وە الله تعالى لێی خۆش نابێت (گەر مردبێت لەسەری) وە هەموو کردەوە چاکەکانی خاوەنەکەی پوچ و بەتاڵ دەکاتەوە پەنا بەالله تعالى .

شيركى بچوک : خاوەنەکەی لە ئاگری دۆزەخ ناهێڵێتەوە بۆ هەتا هەتايي وە شيركى بچوک گەورەترين گوناه ە لە هەموو گوناهە گەورەکان گەورترە وە گەر لەسەری بمرێت . ئەوە لەژێر مەشیئەتی اللّٰه تعالى دايە جا ئەگەر اللّٰه تعالى بيەوێت سزای دەدات ئەگەريش بيەوێت لێ خۆش دەبێت (چونكە لێخۆشبونی بۆ هەيە)

بۆيە ناوی شيركى بچوكە تا جيابكرێتەوە لە شيركى گەورە، وە ئايە شيركە هاشێوەی شيركى گەورەيە ؟ نەخێر بەڵكوو شيركى بچوكە وە گەورترين گوناه ە[32]

يەكەم: شيركى بچوک بريتيە لە شيركى ڕياء : وە رياء[33] دەكرێت بچوک بێت و دەكرێت گەورەش بێت وە ئەمەش بە گوێرەی حاڵى كەسەكەيە[34]

---

[32] مەبەست لەوەی كە گەورەترين گوناه ئەوەيە كە لە زيناو قەتل و دزی و مەشرڕوب خواردن گەورە ترە نەک مەبەست لەوە بێت كە شيركى گەورەيە ،

[33] رياء واتا : بەرچاوی كردن بەواتای ئەوە دێت كە كەسێک هەڵسێک بە ئەنجامدانی عيبادەتێک تا خەڵكى سەيری بكەن ،

[34] واتە لە هەندێک حاڵەت دەبێت بە شيركى گەورە وە لە هەندێک حاڵەت دەبێت شيركى بچوک ، خۆی بە شيركى بچوک ناو براوە بەڵام گەر زياتر دەربچێت لە حەدی خۆی ئەوا دەبێت بەشيركى گەورە ،

بەڵگەش **پێغەمبەر** ﷺ دەفەرموێت : إنَّ أخوفَ ما أخاف عليكم الشِّرْك الأصغر ، قالوا: وما الشِّرك الأصْغر يا رسول الله؟ قال: الرياء؛ يقول الله – عزَّ وجلَّ – يوم القيامة إذا جازى العباد بأعمالهم: اذهبوا إلى الذين كُنتم تُراؤون في الدنيا، فانظروا هل تجدون عندَهم الجزاء؟»[35] واتە : ترسناک ترین شت کە من لێی بترسم لەسەر ئێوە شیرکی بچوکە ، وتیان : شیرکی بچوک چیە ئەی پێغەمبەر ﷺ ، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : الرياء ، الله تعالى لە ڕۆژی قیامەت کاتێک پاداشتی کارەکانی بەندەکانی دەداتەوە ، پێیان[36]دەڵێت بڕون بۆ لای ئەو کەسانەی کە کردەوەتان لەپێناو بینینی ئەوان دەکرد سەیرکەن بزان ئایە هیچ پاداشتێکیان لایە بۆتان (واتا بڕۆن بزانن هیچیان لایە پێتان بدەن لە پاداشتی ئەو عیبادەتانەی کە بۆیانتان کردوە لە دونیا)

دووەم : شیرکی سوێند خواردن

[35] أخرجه أحمد في مسنده، في باب حديث محمود بن لبيد برقم (22528) (صحيح)، صحيح الترغيب والترهيب برقم (32)،

[36] واتە: بەوانە دەڵێت کە ریاء یان دەکرد لە دونیا،

سمع ابن عمر . رجلا يحلف : لا والكعبة فقال له ابن عمر، قال انى سمعت رسول الله ﷺ يقول: من حلف بغير اللَّه فقد أشرك»[37] واته : ابن عمر گوێی لێبوو پیاوێک سوندی دەخوارد و وتی نەخێر سوێند بە کەعبە . ابن عمر فەرمووی : من بیستم پێغەمبەر ﷺ دەیفەرموو : هەر کەسێک سوێندی بە غیری اللّٰه تعالی خوارد ئەوە بە دڵنیایەوە شیرکی کردوە .

وەئەمە شیرکی بچوکە ئەگەر هاتوو پلە و پایەی ئەوشتەی نەدا بە سەر اللّٰه تعالی دا(واتا ئەوشتەی سوێندی پێدەخوات بە گەورەتری نەزانی لە اللّٰه تعالی یان بە پیرۆز تر یان بەشایەنی بزانیت) بەڵام ئەگەر بەشایەنی زانی یان بە گەورەتری زانی یان پیرۆزتری زانی ئەوا ئەوکات دەبێت بە شیرکی گەورە .

وە نمونەش لە سوێند خواردن بەغەیری اللّٰه تعالی سوێند خواردنە بە پێغەمبەران و بە کعبة و بە ژیانی تۆ و بە ژیانی فڵانە کەس و بە ناموسم و بە خاکی فڵان ، پەنابە اللّٰه تعالی .

[37] رواه أبو داود (3251) وعندى والترمذي – فقد كفر او اشرك واتا : لە گێرانەوەی ئیمامی ترمذی فەرموویەتی بەدڵنیایەوە کوفری کردوە یان شیرک ،

سێیەم :شیرکی هەڵواسینی ئەنگوستیل[38]و داوو[39]و هاوشێوەکانی تریش لە تەبەڕوبک

بۆ ئەوەی بەڵای لەسەر لابدات یان ڕێگری بکات لە بەڵا ، جائەگەر بیرو باوەڕی وابوو کە ئەمە هۆکارە بۆ ئەوەی بەڵای لەسەر لاچێت یان ڕێگری بکات لێی ئەوە شیرکی بچوک ، بەڵام گەر هاتوو بیرو باوەڕی وابێت ئەوشتە خۆی بەڵای لەسەر لادەدات یان ڕێگری لێدەکات ئەوا شیرکی گەورەیە .

پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێت :من علق تميمة فقد أشرك «[40] واتە : هەر کەسێک چاوەزارێک بە خۆیەوە هەڵواسێ ئەوە بەدڵنیاوە شیرکی کردوە

[38] کەسانێک هەن ئەنگوستیلە لەدەست دەکەن تا بیان پارێزێت لەشتێک یان دەڵێت متفرکە یان دەڵێت تا ناهێڵێت ،

[39] کەسانێک هەن پەڕۆی سەوز لەسەر مەرقەدەکان دەهێنن تا بە دووریان گرێت و بیانپارێزێت لە گەڕێ و هەندێک نەخۆشی تر ،

[40] النهاية)) لابن الأثير (مادة: تمم)، ((حاشية ابن عابدين)): أول البيع (232/5)،

پرسیاری دەیەم : پێنج هەڵوەشێنەرەوەکەی لااله الاالله چیه ؟،

هەر کەسێک یەکێک لەمانە بکات ئەوا هەڵەدەگەڕێتەوە (مرتد)و خوێن و ماڵی حەڵاڵ دەبێت .

هەیە لە زانایان کە ئەم هەڵوەشێنەرەوانەی گەیاندۆتە سەد(١٠٠) دانە وە هەیانە دە(١٠) دانەیانی هێناوە وەک شێخ محمد بن عبدالوهاب (رحمة الله علیه) کە دە دانەی دیار و باوی هێناوە لە زەمانی خۆی ، وە ئەم پێنج دانیە لە دیار ترین و باوترینە لەم سەردەم و زەمانەی ئێمە .

یەکەم : شیرکی قەبر

کە وەک ئەوەی داوا لە مردوان بکەیت و لێیان بپاڕێتەوە و لە غیری الله تعالی یان ئاژەڵیان بۆ سەرببڕیت یان داوای فریاکەوتنیان لێبکەی یان پەنایان پێ بگریت یان تکایان لێبکەی یان پشتیان پێ ببەستی یان لێیان بتریست کەزیانت پێ بگەیێنن یان بیانکەیت بە واستە[41] لە نێوان کەسەکە و الله تعالی ، وە هەموو ئاونە شیرکی گەورەن و

[41] واتە : گەیێنەری داوا (دوعاء) – وەک بڵێت یا شێخ داوام بۆ بکە الله منداڵم پێبدات ،،

خاوەنەکەی لە دینی ئیسلام دەر دەکات ، ئەگەر چی ئەوکەسانە ناویان زاناش بێت وەک شێخە گومڕاکان کە تەوسل بە پیاو چاکان دەکەن ، وە لەلای خەڵکی نادیار نیە کە ئەوانەی عیادەت بۆ مردووەکان دەکەن زۆر بەیان لە شتی خەیڵ و خوڕافیان و شتی بێمانایە ،

الله تعالى دەفەرموێت : وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ – إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ»[42] واتە : ئەوانەی جگە لەو هاناو هاواری بۆ دەبەن ولێی دەپارێنەوە تەنانەت خاوەنی توێکڵە تەنکەکەی دەوری ناوکی خورمانیش نین ، ——

خۆ ئەگەر هاناو هاواریان بۆ بەرن گوێیان لێتان نییە و نابیستن، ئەگەر بشبیستن بە دەمتانەوە نایە، ڕۆژی قیامەتیش حاشا دەکەن لێتان و لەوەی کە بە (خواتان) زانیوون، بێگومان کەس نییە وەک (اللّٰه) ئاگاو زانا بێت و هەواڵی ڕاست و دروست بگەیەنیت.

---

[42] فاطر:13-14،

وە **الله تعالى** دەفەرموێت : لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ»[43] واتە : هەر بۆ الله یە بانگەوازی حەق و ڕاستی، (بەڵام) ئەوانەی هاناو هاوار بۆ کەسێکی تر دەبەن جگە لەو زاتە، هاوار لێکراوان بە هیچ شێوەیەك بەهانایانەوە نایەن و وەڵامیان نادەنەوە، مەگەر وەکو کەسێك (تینووی بێت لە دوورەوە) دەستەکانی درێژە بکات بۆ ئاو تا بیگەیەنێتە دەمی، کەچی بێسوودەو ناگاتە دەمی، بێگومان دوعا نزای بێ باوەڕان تەنها لەناو تاریکی و گومڕایدایە و هیچی تر نی یە.

وە **الله تعالى** دەفەرموێت : وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ – وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ» [44] واتە : کاتێکیش کەخەڵکی کۆدەکرێنەوە بۆ لێ پرسینەوە، بت و پەرستراوەکان دەبنە دوژمن بۆ ئەو کەسانەکە لەدونیادا دەیانپەرستن، بەهیچ شێوەیەک بڕوایان پێ ناکەن، بەڵکو بەدرۆیان

[43] الرعد:14،
[44] الأحقاف:5-6 ،

دەخەنەوە – جا ئیتر كێ لەو كەسە گومڕاترە كە دوعاو نزا و پاڕانەوە، ڕوو بەكەسێک یان شتێک دەکات، جگە لە الله كە ئەگەر هەتا ڕۆژی قیامەتیش لێی بپاڕێتەوە بێ سوودە، نەبەهانایەوە دەچێت، نەبەپەرستنەکەش دەزانێت، لەکاتێکدا ئەوانەلەدوعاو پارانەوەی ئەوان بێ ئاگاو غافڵن و هەستی پێ ناکەن،

وە **الله تعالى** دەفەرموێت : قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌۖ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا»[45] واتە : ئەی پێغەمبەر (صلى الله عليه و سلم) پێیان) بڵێ: بەڕاستی من تەنها ئادەمیزادێکم وەک ئێوە، بەڵام ئەوەندە هەیە وەحی و نیگام بۆ دێت (ئەم ڕاستیەتان تێبگەیەنم) کە: بێگومان الله ی ئێوە خوایەکی تاک و تەنهایە، جا ئەوەی دەیەوێت بەدیداری پەروەردگاری شادببێت، بەخۆشنودیەوە با کارو کردەوەی چاک و دروست ئەنجام بدات و بەهیچ شێوەیەک لە پەرستندا هیچ کەسێک نەکاتە هاوەڵ و شەریک بۆی..

پێغەمبەر ﷺ بە ابن عباس ی فەرموو : يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ احْفَظْ اللَّهَ يَحْفَظْكَ احْفَظْ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلْ اللَّهَ

---

[45] الكهف:110،

وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتْ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتْ الصُّحُفُ»[46] واتا : ئەی گەنج من چەند وشەیێکت فێردەکەم بیان پارێزە الله دەت پارێزێت ، بەرەو الله تعالى برۆ ئەویش بەرەو تۆوە دێت. ئەگەر داوت کرد تەنها داوا لە الله بکە ، ئەگەر داوای یارمەتیت کرد دا وا لە الله بکە ، وە بزانە کە ئەگەر بێت و هەموو ئومەت کۆ ببێتەوە تاوەکو سودت پێ بگەیێنن بە شێتک ئەوان ناتوانین ئیلا بەشتێک دەتوانن کە بە دڵنیياوە لە کتێبی الله تعالى لەسەرت نوسراوە ، وە ئەگەر بێت و هەموو ئومەت کۆ ببێتەوە تاوەکو زیانت پێ بگەیێنن بەشتێک ئەوا ناتوان ئیلا بەشتێک دەتوانن کە بە دڵنیياوە لە کتێبی الله تعالى لەسەرت نوسراوە ، وە قەڵەمەکان هەڵگیراون و کاغەزەکانیش وشک بونە[47]

[46] رواه الترمذي بإسناد صحيح ،

[47] واتا هەرچی هەیە کەبەسەرت دێت ئەوا نوسراوە ، ،

دووەم : شیرکی دەستور

شیرکی دەستور حوکم کردنە بەغەیری ئەوەی الله تعالی دایبەزاندووە ، وە بەر بڵاوترین شیرکە لە ناو خەڵکی ئەم زەمان و سەردەمەی ئێمە دا.

حوکم کردن بەغەیری شەرعی الله تعالی وەک ئەوەی حوکم بکرێت بە قانوونە کاتیەکان [48] وە دەستوری پەرلەمانەکان ، یان حوکم بگێردرێتەوە بۆ لای ناسیاوی قەبیلەیەک لە کاتی ناکۆکی و بەربەرەکانی وەک چۆن لە لای هەندێک لە قەبیلەکان کە حوکم دەگێرنەوە بۆلای سەرگەورەی عەشیرەت و هۆزەکانیان .

وە هاوشێوەی ئەوە ، کە شیرکی یاسادان لە هەڵبژاردنی حیزبە سیاسیەکان ، کە لەژێر سەقفی پەرلەماندا ، وە ئەندامەکان هەڵدەستن بە دانانی یاسا لە جیاتی خەڵک جا شت حەلاڵ دەکەن و شت حەرام دەکەن پەنابە الله .

وەئەم شیرکە لەم ڕۆدا ناوی دیموقڕاتییە ،وە دیموقڕاتی وشەیکی یونانیە کە ئەسڵی وشەکە بریتیە لە (دیموس کراتوس) کۆ کراوەتەوە

[48] واتا ئەویاسایانەی کە کاتی و دوای چەند ساڵێک یان بە گوێرەی زووروف و سەردەم دەگۆڕێت ،

وکورت کراوەتەوە ناویان لێناوە دیموقڕاتی ، بەواتای یاسای خەڵک دێت یان دەسەڵاتی خەڵک بۆ خەڵک ، بریتیە لەوەی خەڵکی هەڵبستێت بە هەڵبژاردنی وەک حزبە سیاسیەکان بەوەی نوێنەرایەتی خەڵک بکەن لە مەجلیسی پەڕلەمان ، وە کۆمەڵێک لە ئەندامە هەڵبژێردراوەکان هەڵدەست بەباس کردنی و دانانی کتێبێکی یاسایی بۆ ئەوەی حوکمی خەڵکی پێبکەن ، وە هەموویان سوێند دەخۆن کە ڕێز لەو یاسایە بگرن و کاری بێکەن. جا کتێبی اللّٰہ تعالی دەخەنە پشت خۆیانەوە ، وە حوکمی خەڵکی دەکەن بەوە کە شەیتانەکان پڕی کردووە بۆیان وە ئارەزوی خۆیان و عەقڵی خۆیانیان تێکردوە² لە ئازادی لە دین[49] وە ئازادی تاکە کەسی[50] وە ئازادی بیرو ڕا دەربڕین وە جگەلەوانەش لە یاسای گەورەی نێو دەوڵەتی ،

وە واجبە(پێویستە) کە موسڵمان ئەم ڕاستی و حەقیقەتی ئەم پەڕلەمانە بزانێت ، وە بزانێت چی تێدا دەکرێت و دەوترێت لە شیرک ، تاوەکو موسڵمان واز بێنێت لە تەوحید و دینەکەی وە بچێتە ناو ئەم شیرکەوە ، ئەوەی پێی دەوترێت حوکمی سەربازی وە ئەوەی باس

[49] مەبەست لەو کتێبە یاساییە کە دایان ناوە،

[50] واتە مرۆڤ ئازاد بێت کە دینی بوێت یان نا یان کەی بەیەوێت موسڵمان بێت یان کافر ئەوە بە کەیفی خۆی بێت ،

دەکرێت کە یاسا بۆ سەرباز دادەنێن ، جوندی طاغوتان ، وە یاسای ڕاگەیاندن وە یاسای بازرگانی وە هەموو ئەوانە حوکم کردنە بەغەیری ئەوەی الله تعالی دای بەزاندوە[51]

الله تعالی دەفەرموێت :ﻉ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ»[52]واتە : جا ئەوەی حوکم و داوەری بەو بەرنامەیە نەکات کە الله تعالی دایبەزاندووە، ئائەوانە بێ باوەڕن.

وە **الله تعالی** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا» [53] واتە :ئایا نەتڕوانیووەتە ئەو (دووڕووانەی) لاف ئەوە لێ دەدەن گوایە بەڕاستی باوەڕیان هێناوە بەوەی کە بۆ تۆ ڕەوانەکراوە و بەوەش کە پێش تۆ ڕەوانەکراوە (بۆ پێغەمبەران)! کەچی دەیانەوێت ڕووبکەنە زۆردارو جادووگەرو خوانەناسان تا دادوەریان لە نێواندا بکەن و چارەسەری کێشەکانیان بکەن، لەکاتێکدا بە ڕاستی

---

[51] مەبەست لەوەیە کە حوکمی سەربازی و حوکمی ئەوانی تر ، تێکڕا بە غەیری قورئان و فەرمودە و شەرع دەکرێت ›

[52] المائدة:44›

[53] النساء:60›

فەرمانیان پێدراوە کە باوەڕیان بە (تاغوت) نەبێت، شەیتانیش دەیەوێت گومڕایان بکات بەگومڕاییەکی دوورو بێ سنوور.

وە **الله تعالى** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ»[54] واتە : ئایا ئەوانە حوکم و فەرمانڕەوایی جاهیلیەت و نەفامیان دەوێت و ئەویان لاپەسەندە؟! (ئاخر بۆ بیرناکەنەوە) کێ هەیە بەقەدەر اللّٰه حوکمی جوان و چاک و بەجێ بێت، (بەتایبەت) لای ئەو کەسانەی کە بەوردیی سەرنج دەدەن و ویژدان و هەستی زیندوویان هەیە.

عدی کوڕی حاتم دەفەرموێت: أتيت رسولَ الله -صلى الله عليه وسلم- وفي عُنُقي صليبٌ من ذهب، فقال: يا عديّ، اطرح هذا الوثنَ من عنقك! قال: فطرحته، وانتهيت إليه وهو يقرأ في "سورة براءة"، فقرأ هذه الآية: (اتخذوا أحبارهم ورُهبانهم أربابًا من دون الله). حتى فرغ منها ، فقلت: ، إنا لسنا نعبدُهم! فقال: أليس يحرِّمون ما أحلَّ الله فتحرِّمونه، ويحلُّون ما حرَّم الله فتحلُّونه؟ قال: قلت: بلى! قال: فتلك عبادتهم!.»[55] واتە : هاتم بۆ لای پێغەمبەر ﷺ ، وە خاچێکی ئاڵتونم

---

[54] المائدة:50،

[55] راوه الترمذی بإسناد حسن وهذا لفظ الطبرانی فی المعجم الكبير،

لە مل دابوو ، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەی عدی ئەم بتە لەملت دابنێ (یاخود لاێی بکەوە) . منیش خاچەکەم لادا و گەڕامەوە بۆلای پێغەمبەر ﷺ ئەو ئایەتەی دەخوێند لە سورة براءة[56] [(گاور و جوو) حاخام و قەشەکانی خۆیان کردۆتە پەروەردگاری خۆیان لە جیاتی اللّٰه (ملکەچ و فەرمانبەرداریانن، ئەوانیش بەئارەزووی خۆیان شتیان بۆ حەڵاڵ یان حەرام دەکەن)[57] تا ئایەتەکەی تەواو کرد – منیش وتم ئەی پێغەمبەر ﷺ ئێمە ئەوانمان نەدەپەرست ، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : ئایە ئەوەی اللّٰه تعالی حەڵاڵی کردبوو ئەوان حەڕامیان نەدەکرد و ئێوەش حەڕامتان نەدەکرد ، وە ئایە ئەوەی اللّٰه تعالی حەڕامی کردوو ئەوان حەڵاڵیان نەدەکرد و ئێوەش حەڵاتان دەکرد ؟؟. وتم بەڵێ ئەی پێغەمبەر ﷺ ، پێغەمبەر ﷺ یش فەرمووی دەی ئا ئەوە عیباتەیانە (واتا ئائەوە پەرستی حاخام قشەکانە)

شریح ی کودی هانئ ، لە هانئ ی باوکیەوە دەفەرمەموێت : ، أنَّهُ لما وفَد إلى رسولِ اللهِ صلَّى اللهُ عليهِ وسلَّمَ ،سمِعه وهو يُكنُّونَ هانئا أبا

---

[56] سورەتی براءة واتا سورة التوبة،

[57] التوبة:31،

الحَكَمِ ، فدعاه رسولُ اللهِ صلَّى اللهُ عليهِ وسلَّمَ فقال إنَّ اللهَ هو الحَكَمُ وإليه الحُكْمُ ...، واتا کاتێک وفدێک گەیشت بە پێغەمبەر ﷺ بیستی کونیەی[58] هانئ یان کردبوو بە باوکی یاسا پێغەمبەر ﷺ بانگی کرد و فەرمووی . اللّٰه تعالى حاکم ەو حوکمیش هەر بۆ لای ئەوە[59]..

سێیەم : شیرکی کۆشکەکان

بۆیە ناوی دەنێین شیرکی کۆشەکان لەبەر ئەوەی ئەوانەی حوکمڕانی ئەم دەوڵەتە علمانیانە دەکەن ئەوە سەرۆک و گەورەکانیان لە کۆشەکان دادەنیشن و دەحەسێنەوە اللّٰه تعالى کۆشکەکانیان وێران بکات بەسەر سەریان دا ، وە ئەو دەرگای شیرکە کە شیرکی گوێڕایەڵی دەگێرێتەوە ،

وە ئەوە جەنگکردنە لەژێر ئاڵای علمانی و دیموقڕاتی و قەومییەت ئەوانەی کە طاغوتانیان هەڵگرتوە ، وە بزانە ئەو ناوانە ڕاستی و

[58] کونیە واتا ناس ناو یاخو لەقەب،

[59] رواه النسائى بإسناد صحيح،

حەقیقاتیان ناگۆڕێت ،وەک چۆن لەژێر ئاڵای ئیسلامیە لە ڕوکەش دا ، بەڵام لەڕاستی دا جەهالەت و کوفرییە ، باوەڕ بە هەندێکی قورئان دێنن و کوفر بە هەندێکی دەکەن ، وە ڕێگە بە ئەنجام دانی چەند عیبادەتێک دەدەن کە لەگەڵ یاسا و دەستورەکانی کۆشکی سپی دەگونجێت ، بەڵام ئەو عیبادەتانەی کە پێی ڕازی نین ، وەک ناسینی تەوحیدی ڕاست و دورست و کە کوفر کردن بە طاغوت و دژایەتیکردنیان وە حوکم کردنی بە شەریعەت لە هەموو کارو بارەکانی ژیانیدا ، چەسپاندنی سنورەکان و حوکمە شەرعیەکان و پێویست کردنی جیزیە دان ، وە کوفر کردن بە سنورەکانی (سایکس بیکو) وە فەرمانکردن بە چاکە و ڕێگری کردن لە خراپە وە دژایەتی کردنی فساد و خراپەکاری و ستەم کردن و چەوساندنەوە ، وەئەوانە هەمووی غەدەغەن لەلای ئەوان .

الله تعالى دەفەرموێت : الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا»[60] واتە :ئەوانەی ئیماندارن (تەنها) لە پێناوی الله دا دەجەنگن (بەڵام) ئەوانەی بێ باوەڕن لە پێناوی ستەمکارو زۆردار و

[60] النساء: 76 ،

(تاغوت)دا دەجەنگن، دە بجەنگن دژی یاوەرانی شەیتان (چونکە بەڕاستی پیلان و تەڵەکەی شەیتان پووچ و لاوازە.

وە **الله تعالی** لە ئایەتێکی تردا دەفەرمەوێت : ﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ»[61] واتە :، بەڕاستی فیرعەون و هامان و سەربازەکانیان گوناهکارو تاوانبار و هەڵە بوون .

وە **الله تعالی** دەفەرمویت : وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا» [62] واتە :هەروەها) دەڵێن: ئێمە ملکەچ و فەرمانبەرداری ئاغاو گەورەکانمان بووین، هەر ئەوان ڕێگەو ڕێبازی (ڕاستیان) لە ئێمە شێوان و ون کرد (الله ڕسوایان دەکات)

چوارەم : یارمەتی دانی کافران لە دژی موسڵمانان

الله تعالی دەفەرمویت : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۘ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ»[63] واتە : ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە جولەکەو

[61] القصص:8 ،

[62] الأحزاب: 67 ،

[63] المائدة:51 ،

گاور مەکەنە یارو یاوەرو پشتیوانی خۆتان ئەوانە هەندێکیان پشتیوان و پشتگیری یەکترن، ئەو کەسەی پشت بەوان ببەستێت، ئەوە هەر لەوانە و (حسابی ئەوانی بۆ دەکرێت) بەڕاستی اللّٰه هیدایەتی قەومی ستەمکار نادات...

وە **اللّٰه تعالى** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت: إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى ۙ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ-ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ-فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ-ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ» [64] واتە: بەڕاستی ئەوانەی پاشگەز بوونەوەو بەرەودوا گەڕانەوە، دوای ئەوەی ڕێگەی هیدایەت و ئیمانیان بۆ دەرکەوتبوو، ئەوانە شەیتان بەفێڵ و تەڵەکە تەماداری کرد بوون، بەهیوای تەمەن درێژی و خۆشگوزەرانیش فریوی دابوون -ئەو زاڵ بوونی شەیتانە بەهۆی ئەوەوەبوو کەبەڕاستی دووڕووەکان دەیانوت بەوانەی کەداخ لەدڵ بوون بەرامبەر ئەوەی اللّٰه دایبەزاندووە کەقورئانە: ئێمە لەمەودوا لەهەندێک هەڵوێستدا بەقسەتان

[64] محمد:25-28،

دەکەین، الله یش خۆی چاک ئاگادارەلەو نهێنی و پیلانانەی کەدەیشارنەوە-ئاخۆ حاڵیان چۆن بێت کەفریشتەکان لەکاتی گیان کێشانیاندا بەدەم و چاوو بەرەو پشتیاندا دەماڵن -ئەو سووکایەتی سەرەمەرگەبۆیە بەسەریاندا دێت، چونکەئەوانەشوێنی ئەو شتانەکەوتبوون کەقین و خەشمی الله دەبزوێنێت، ئەوانەبێزار بوون لەڕەزامەندی الله ، الله یش کاروکردەوەیانی پووچ و بێ ئاکام کرد .

وله ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا-الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا»[65] واته : (ئەی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) مژدە بە دووڕووەکان بدە کە بەڕاستی سزایەکی بەئێشیان بۆ ئامادە کراوە!!-ئەو دووڕووانەی کە بێ باوەڕەکان دەکەنە پشتیوان و یارویاوەری خۆیان لەجیاتی ئیمانداران، ئایا دەیانەوێت عیززەت و دەسەڵات و سەربەرزیان لای ئەوان دەست بکەوێت؟ (ئەوانە بەهەڵەدا چوون) چونکە بەڕاستی عیزەت و باڵاداستی و سەربەرزیی هەر هەمووی بۆ الله ە .

[65] النساء:138-139،

ابن عباس دەفەرموێت ، قال رسول الله ﷺ . لأبی ذز ، أی عری الإیمان اوثق ؟. قال الله ورسوله اعلم ،قال:المولاءة فی الله ، والمعادة فی الله ، والحب فی الله ،والبغض فی الله »[66]واتە : پێغەمبەر ﷺ بە ابو ذر ی فەرموو. ئایە دەزانیت کام پەتی ئیمان بەهێزترینە ؟ .ابو ذریش فەرمووی الله تعالی و پێغەمبەرەکەی دەزانن ، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : دۆستایەتی کردن لە پێناو الله تعالی. وە دژیایەتی کردن لە پێناو الله تعالی ، وە خۆشەویستی لە پێناو الله تعالی وە ڕق لێبونەوەش لە پێناو الله تعالی .

پێنجەم : گاڵتە کردن بەدین

وەک گاڵتە کردن بە نوێژ یان بەبانگ یان حیجابی ئافرەتان یان بەڕیشی پیاوان یان بە جل کورتی پیاوان یان گاڵتە کردن بە سیواک یان بەشەکانی تری دین لە شتە ڕون و ئاشکراکان[67]ئەوە دەچێتە

---

[66] راوه الطبرانی فی المعجم الکبیر ، وهو حدیث صحیح ،

[67] مەبەست لەوە شتانەیە کە دیارن لەناو موسڵمانان کە ئەمە شعائر و دروشمی ئیسلامە، بۆیە ڕاستەو خۆ کافر دەبن ،بەلام گەر شتەکە خەفی و نادیار بوو لەناو موسڵمانان وەکەسکە جەهلی هەبو، بە شتەکە واتا علمی نەبوو بەو شتە. ئەوا ڕاستەوخۆ کافر نابێت ، چونکە عوزری بۆ هەیە ،

بەشی ئەم هەڵوەشێنەرەوەی لاالە الاالله یە ، پەنابە الله یان جوێندان بە الله تعالی یان پێغەمبەرەکەی ﷺ

الله تعالی دەفەرموێت : وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ-لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ» [68] واتە:کاتێک تۆ ئەی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم لەگوفتاری نابەجێیان ئاگادار دەبیت) و لێیان دەپرسیت (ئەوە خەریکی چین؟!) ئەوە بێگومان دەڵێن: بەڕاستی ئێمە تەنها دەمەتەقێ و گەمەو گاڵتەمان دەکرد، پێیان بڵێ: ئایا ئێوە بە الله تعالی و ئایەت و فەرمانەکانی و پێغەمبەرەکەی گاڵتەتان دەکرد؟!-(ئیتر بێ سوودە) پاکانە مەکەن، چونکە بەڕاستی ئێوە بێ باوەڕ بوون دوای ئەوەی لە ڕواڵەتدا باوەڕتان هێنابوو ئەگەر لە دەستەیەکتان خۆش ببین (دوای تەوبەی ڕاستەقینە) دەستەیەکتان هەر ئازار دەدەین (بەهۆی کاری نابەجێیەوە) چونکە بەڕاستی ئەوان تاوانبارو تاوانکار بوون.

بەڵام گەر شتەکە زاهیر و ئاشکرا بوو وەک ئەوانەی لەسەروە باس کران ، ئەوا خاوەنەکەی عوزری بۆ نیە. چونکە ئەوە شتێکی ئاشکرایە لەناو موسڵمانان، ›

[68] التوبة:65-66›

ئەو کەسەشی کە لەگەڵیانە بەڵام هیچ انکارێک ناکات لەبەرامبەریان ئەوا حوکمی ئەوانی هەیە وەک لە سەبەب نزولی ئایەتەکە هاتوە ،

وە **الله تعالى** لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت : وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا»[69]واتە : بەڕاستی (الله تعالى) لە قورئاندا ئەم بڕیارەی ناردووە بۆ سەرتان کە: هەر کاتێک لە جێیەکدا گوێتان لێ بوو کوفرو گاڵتە بەئایەتەکانی الله دەکرا، ئەوە دامەنیشن لەگەڵ ئەوانەدا هەتا قسەو باسەکەیان دەگۆڕن (ئەگەر دابنیشن و گوێ نەدەنێ) ئەوە بەڕاستی ئێوەش لەو کاتەدا وەک ئەوانن و (حسابی ئەوانتان بۆ دەکرێت) بەڕاستی الله دووڕووەکان و بێ باوەڕەکان هەموویان لە دۆزەخدا کۆدەکاتەوە.

وە جیاوازی هەیە لەنێوان حوکمی ئەم دوو ئایتە ، ئایەتی یەکەم مونافیقەکان گاڵتەیان بە دین و بە پێغەمبەر ﷺ کرد بۆیە هەمویان کافر بوون بەبێ جیاوازی ، بەڵام ئایەتی دووەم گەر کەسێک گاڵتەی

[69] النساء:140،

بەدین کرد یان کوفری کرد وە تۆ پێت ناخۆش بوو وە پێی ڕازی نەبووی ، ئەوا کافر نابێت ، وە ئەمە تەفسیری

هەندێک لە زانایانە ، بەڵام گەر ڕازیبوو پێی یان انکاری نەکرد یان پێی خۆش نەبوو ئەوا حیسابی ئەوانی بۆ دەکرێت. بەڵام گەر لە دڵیشی پێناخۆش بوو وە توانای نەبوو بیگۆڕێت ، ئەوا هیچی لەسەر نیە و کافر نابێت ، چونکە پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێت : هەر کەسێک لە ئێوە خراپەیکی بینی ئەوا با بەدەستی بیگۆرێت ، وە گەر نەی توانی ئەوا با بەزمانی بیگوڕێت وە گەر نەی توانی ئەوا با بەدڵی بیگورێت ، وەئەمە نزم ترین پلەی ئیمانە[70]بۆیە ئەم حەدیسە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی گەر کەسێک بەدڵیشی پێی ناخۆش بێت ئەوا هیچی لەسەر نیە ، بەڵکوو لە لاوازی ئیمانیەوەیەتی ، وە هێشتا خاوەن ئیمانە ، چونکە لەفەرموودەکە ئاماژە بەوە دەکات کە ئەو کەسەی بەدڵی پێی ناخۆش بێت ، ئەوا ئیمانی لاوازە ،

وصل الله وسلم على نبينا محمد،

[70] عن أبي سعيد الخدري قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «من رأى منكم منكرا فليغيره بيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه، وذلك أضعف الإيمان». رواه مسلم،